

УРОКІ ПАТРАБАВАЛЬНАСЦІ

У лютым 1966 года я прыйшоў у «Звязду» на заключную журналісцкую практыку. Мне трэба было на працягу чатырох месяцаў (сённяшнія студэнты могуць толькі пазайздросціць гэтаму) уключыцца ў працу старэйшай рэспубліканскай газеты, паказаць пэўны ўзровень свайго прафесіяналізму і тым самым годна абараніць перад універсітэцкімі выкладчыкамі вынікі сваёй вытворчай практыкі.

А ў тых гады, хачу зазначыць, у «Звяздзе» працавала шмат вопытных, вядомых у рэспубліцы журналістаў – Алесь Траяноўскі, Амялян Шурпач, Янка Казлоў, Генадзь Мохарт, Раіса Самусенкава, Тамара Муха... І хоць я ўжо меў некаторы вопыт працы ў раённай і абласной газетах, ад такога сузор'я талентаў крыху разгубіўся. Ці змагу ўпісацца ў атмасферу высокай звяздоўскай патрабавальнасці? Як мне прабіцца на старонкі газеты, калі ў ёй працуе гэтулькі карыфеяў?

Маю разгубленасць, відаць, заўважыў галоўны рэдактар «Звязды» Васіль Пыжкоў, таму што на азнаямленчай гутарцы ён мне сказаў-падбадзёрыў:

– Не тушуйцеся, калектыў у нас дружалюбны. Калі што якое, можаце звяртацца да люблага нашага супрацоўніка – вам ахвотна і падкажуць, і дапамагуць. Асабліва я раю вам прыгледзецца да Барыса Стральцова. У яго многаму можна павучыцца.

Барыс Васільевіч тады ўзначальваў аддзел літаратуры і мастацтва. Па няпісанай рэдакцыйнай іерархіі тых гадоў самым важным лічыўся аддзел партыйнага жыцця, самым аўтарытэтным – аддзел агітацыі і прапаганды. А вось самым цікавым, самым прэстыжным быў аддзел літаратуры і мастацтва. У кожнай газеце. А тым болей у «Звяздзе» – газеце, якая калі не вызначала, то ва ўсякім разе строга захоўвала партыйную і ідэалагічную лінію ў гэтай важнай і надзвычай тонкай, далікатнай сферы. Такую справу абы каму не давяралі. Трэба, каб чалавек быў глыбока дасведчаны ў праблемах культуры, меў цесныя зносіны з творчымі работнікамі, карыстаўся сярод іх аўтарытэтам і разам з тым заставаўся цвёрдым у адстойванні прынцыповых пазіцый. А паколькі Стральцоў ужо не адзін год загадваў аддзелам літаратуры і мастацтва, значыць ён цалкам адпавядаў усім гэтым якасцям.

Спачатку я прыглядваўся да Барыса Васільевіча здаля. Уважліва слухаў, што і як ён гаворыць на рэдакцыйных лятучках. Заўважыў, што да яго думкі заўсёды прыслуховаліся і вельмі часта яна была вызначальнай у прыняцці таго ці іншага рашэння. І што цікава: на яго вострую, эмацыянальную крытыку калегі ніколі не крыўдзіліся. Бо гэта была крытыка заўсёды аб'ектыўная і, як цяпер бы казалі, канструктыўная.

Аднойчы ад Стральцова перапала на арэхі і мне. З чарговай камандзіроўкі я прывёз матэрыял аб кепскай рабоце мастацкай самадзейнасці ў адным з калгасаў. І вырашыў паказаць сваю карэспандэнцыю Барысу Васільевічу. Ён прачытаў яе пры мне, загадкава ўсміхнуўся і папрасіў прысесці бліжэй.

– Матэрыял напісаны бойка, добраю мовай, але ў ім ёсць адна тыповая для маладога журналіста хіба – няма глыбіні, не высветлена сутнасць праблемы. Ты выслухаў толькі адзін бок – кіраўніка мастацкай самадзейнасці, загадчыка Дома культуры, а да тых, хто непасрэдна адказвае за стан самадзейнасці, ты альбо пасаромеўся, альбо пабаяўся зайсці. Не лішне было б завітаць не толькі да кіраўніцтва калгаса, але і ў раённы адзел культуры, і нават да сакратара райкама партыі па ідэалогіі. Упэўнены, табе адкрыліся б многія цікавыя, не заўважаныя табой рэчы. Прабач, але у такім выглядзе друкаваць карэспандэнцыю немэтазгодна.

Гэта быў для мяне добры ўрок на ўсё жыццё. Я прывык у раёнцы да таго, што дастаткова было сабраць канкрэтныя факты, хлестка іх падаць – астатняе журналіста не датычылася. Хай у праблеме разбіраюцца мясцовыя ўлады. Звяздоўская ж планка патрабавальнасці вымагала іншага, больш высокага ўзроўню: не проста канстатаваць тыя ці іншыя недахопы, а дакопвацца да іх сутнасці, высвятляць глыбінныя прычыны праблемы, а калі трэба, то і падказваць шляхі яе вырашэння.

Пазней, калі мне выпаў гонар працаваць разам з Барысам Стральцовым у адным адзеле, я пераканаўся, што ён ніколі і ні ў чым не адступаў ад гэтых патрабаванняў. Таму не дзіўна, што публікацыі нашага аддзела заўсёды адзначаліся на рэдакцыйных лятучках як лепшыя, выклікалі значны грамадскі рэзананс.

Барыс Васільевіч здзіўляў сваёй эрудыцыяй, глыбокім веданнем жыцця. З асаблівай відавочнасцю гэта праяўлялася пры складанні квартальных планаў. Мы з Віктарам Шымуком (яшчэ адным супрацоўнікам аддзела) на сілу вымучвалі па дзве-тры тэмы і то палавіну з іх Барыс Васільевіч бракаваў як нязначныя альбо надуманыя.

– Эх, вы, мысляры! – казаў ён дабрадушна-паблагліва. – Трэба часцей бываць у камандзіроўках. Сур’ёзныя праблемы з кабінета не ўбачыш.

І тут жа садзіўся за сваю друкарскую машынку – і праз паўгадзіны план з пятнаццаці грунтоўных тэм-праблем быў гатовы.

Дарэчы, друкаваць Барыс Васільевіч мог не горш за любую машыністку – і па хуткасці, і па якасці. Цікава было назіраць за тым, як ён пісаў-ствараў свае артыкулы. Пасля таго, як тэма была вызначана, усебакова вывучана, неабходны фактычны матэрыял сабраны, наступаў перыяд абдумвання будучага артыкула – яго сюжэту, яго аргументаў, яго вывадаў. У гэты час Барыс Васільевіча лепш было не чапаць. Ён быў глыбока засяроджаны, шмат курыў, часам падхопліваўся з-за стала, нервова хадзіў па пакоі, зноў

садзіўся за стол, нешта памячаў на паперы. І вось нарэшце ставіў машынку перад сабой, закладваў аркуш паперы, і друкарка пачынала стракаціць, як кулямёт...

Гэта быў фірменны стыль працы Барыса Стальцова, які ніхто не мог урэдаваць паўтарыць.

А яшчэ ў Даме друку хадзілі легенды аб працаздольнасці Стальцова. Так, у яго была адна вядомая славянская слабасць, ён мог тры-чатыры дні адсутнічаць у рэдакцыі. Але калі вяртаўся, то працаваў з фантастычнай энергіяй і эфектыўнасцю – наўвесьціў не толькі ўпусціць, але і рабіў вялікі задзел на будучае.

Пры гэтым паспяваў яшчэ пісаць літаратурныя творы – апавяданні, апавесці. Яму ўдалося зрабіць і тое, што мала каму ўдавалася: працуючы ў газеце, напісаць і з бляскам абараніць кандыдацкую дысертацыю.

Усе мы, звяздоўцы, шчыра шкадавалі, калі аднойчы Барыс Васільевіч абвясціў, што сыходзіць ва ўніверсітэт выкладчыкам факультэта журналістыкі. Але гэтак жа шчыра жадалі яму поспехаў на новай, педагагічнай ніве. І дужа радаваліся, калі з цягам часу ён абараніў доктарскую дысертацыю, атрымаў званне прафесара, стаў любімым выкладчыкам сярод студэнтаў журфака. Але гэта ўжо крыху іншая гісторыя.

Людмила Саенкова

Белорусский государственный университет

ПАССИОНАРНАЯ ЛИЧНОСТЬ

Одной из основных особенностей по-настоящему творческой (или как сейчас говорят – креативной) личности является способность предлагать новые идеи. Творческое мышление именно этим и отличается – продуцированием новых идей. Таких личностей, как правило, не бывает много. Не случайно людей, способных своей энергетикой, созидательным потенциалом менять, развивать окружающую среду, называют «творческим меньшинством». Представители «творческого меньшинства» всегда были и остаются своеобразным социальным и интеллектуальным ориентиром. Синонимом «творческого меньшинства» вполне может быть другое понятие – «пассионарии». По Л. Гумилеву, «пассионарность – это способность и стремление к изменению окружения или, переводя на язык физики, – к нарушению инерции агрегатного состояния среды... Для пассионариев... характерно посвящение себя той или иной цели, преследуемой иной раз на протяжении всей жизни» [2, с. 31].

Борис Васильевич Стрельцов был вполне наделен и творческой энергией, и способностью продуцировать новые идеи, и стремлением если уж не изменить, то внести в окружающую действительность что-то новое, неожиданное. Так было в пору его активной журналистской практики, так было в